

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 1, 2018

Sayfa: 250-264

Received/Geliş: Accepted/Kabul:

[23-01-2017] – [27-03-2017]

Milletvekili Genel Seçimlerinde Demokrat Parti'nin Kocaeli'ndeki Seçim Faaliyetleri (1950-1957)¹

Bilal TUNÇ
Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Dr. Agri Ibrahim Cecen University
ORCID: 0000-0001-5361- 8494
btunc@agri.edu.tr

Öz

Bilindiği üzere çok partili hayata geçişin bir sonucu olarak Demokrat Parti'nin (DP) kurulması Türk demokrasi tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. 1946 seçimlerinde istediği neticeyi elde edemeyen DP, bu seçimlerden sonra yapılan üç seçimde de başarılı olarak 1950 ve 1960 tarihleri arasında tek başına iktidarda kalabilmiştir. DP, Kocaeli'nde bu seçimlerin hepsinde başarılı olmuş ve vilâyetin bütün milletvekillerini tek başına çıkarmıştır. Kocaeli yerel basınına göre, seçimlerden önce DP ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ciddi bir seçim stratejisi uygulamış ve aralarında sert bir rekabete girişmişlerdir. Bu çalışmada, seçimler dolayısıyla DP'nin Kocaeli genelindeki seçim propagandaları ve çalışmaları ele alınmaktadır. Bu kapsamda makale, başta devrin yerel basını başta olmak üzere; araştırma ve inceleme eserlerden istifade edilerek hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Kocaeli, Seçimler, Faaliyet.

The Democratic Party's Election Campaigns in Kocaeli Ahead of General Elections in the Period from 1950 to 1957

Abstract

The establishment of the Democratic Party (DP) as a result of transition to a multi-party system ushered in a new era in the history of Turkish democracy. The DP, unable to obtain the desired results in the 1946 elections, sweeping in all three general elections between from 1950 to 1957 remained in power alone for a decade. The DP won most of the votes in those elections in Kocaeli, and therefore all its candidates from this province was elected to Parliament. According to the local press in Kocaeli, before the elections, the DP and the Republican People's Party (CHP) had followed a serious election strategy which brought about a fierce competition between them. The present study, which mainly focuses on the DP's election campaigns in Kocaeli, has been conducted by making use of the relevant works and particularly the local press in that time.

Keywords: Republican People's Party, The Democratic Party, Kocaeli, Elections, Activity.

---

¹Bu makale "Demokrat Parti Döneminde Kocaeli (1950-1960)" adlı doktora tezinden türetilmiştir.

Giriş

Türk siyasal hayatının çok önemli bir devresini oluşturan Demokrat Parti (DP), 1946 ile 1960 tarihleri arasında varlığını sürdürmüştür. İsmet İnönü, özellikle bir muhalefet partisinin kurulmasını istemekteydi. 7 Ocak 1946 da DP'nin Ankara'da kuruluş kaydını yaptırmasıyla, Cumhurbaşkanı'nun muhalefet isteği yerine gelmiştir. DP'nin kurucuları arasında CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) içinde muhalefet girişiminde bulunan Adnan Menderes, Fuat Köprülü, Refik Koraltan ve Celal Bayar gibi isimler vardı. Bunlar, bilhassa "Dörtlü Takrir" sayesinde tanınmışlardır². Çok geçmeden bunlara CHP'ye muhalefet eden diğer kişiler de katılmışlardır. Böylece söz konusu muhalif gruplar, demokratik muhalefet rolüne hazırlanmaya ve iktidara geçmeye başlamışlardır (Lewis, 1993:303).

DP döneminde 1950, 1954 ve 1957 Milletvekili Genel Seçimleri yapılmıştır. DP yapılan bütün seçimleri kazanmış ve on yıl boyunca iktidarda kalmıştır. Bu seçimlerden birisi 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimleridir. Böylece Türk siyasi tarihinde 27 yıl boyunca iktidarda olan CHP'nin yerini DP almıştır. Uzun bir süre CHP ve onun yöneticileri tarafından idare edilmeye alışmış olan halk için de yeni ve ayrı bir deneyimin başlangıcı olan 1950 seçimleri öncesi her iki taraf da ilginç seçim kampanyaları düzenlemişler, iktidara gelmek için kıyasıya yarışmışlardır. Nihayetinde seçimler 14 Mayıs 1950 tarihinde olaysız bir şekilde gerçekleşmiş ve Demokrat Parti çoğunluğu alarak iktidara gelmiştir (Benhür, 2007: 61). Böylece Türkiye'de yeni bir dönem başlamış ve çok partili hayatın bir gereği olarak farklı bir parti iktidara gelmiştir.

14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonra genel seçimler 2 Mayıs 1954'te yapılmıştır. CHP ve DP arasında bu seçimler dolayısıyla kıyasıya bir yarış gerçekleşmiştir. Bu seçimlerde Türkiye genelinde toplam 10.262.063 seçmenden, 9.095.617'si 43.174 sandıkta oy kullandı. Katılım oranı % 88,6 gibi yüksek bir oranda gerçekleşti. Seçimlerde liste usulü çoğunluk sistemi

²Dörtlü Takrir: Türkiye'de Soğuk Savaş Döneminde tek partili hayatın eski önemini kaybettiği görülmektedir. Bu kapsamda ülke genelinde hızla çok partili sistemin etkisi artmaya başlamıştır. 7 Haziran 1945 tarihinde Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan'dan oluşan dört CHP milletvekili meclis grubu başkanlığına bir takrir sundular. Takrirden demokratik usullerin daha geniş bir şekilde uygulanması talep edilmiştir. Takririn altında yukarıda isimleri zikredilen dört milletvekilinin imzası olduğu için bu belge "Dörtlü Takrir" olarak adlandırılmıştır. Takrir parti grup başkanlığında 12 Haziran 1945 tarihinde reddedilmiştir. Ancak takrir sahipleri fikirlerini basın aracılığıyla kamuoyuna duyurmaya başlamışlardır. Özellikle Fuat Köprülü ve Adnan Menderes'in Vatan Gazetesinde çıkan yazıları bu süreçte çok önemli bir yer tutmaktadır. Parti divanı milletvekillerinin basında çıkan yazılarının parti ve hükümet programına aykırı olduğu gerekçesiyle partiden ihraç edilmesine karar vermiştir. Ardından partiden istifa ve ihraç haberleri art arda gelmeye başlamıştır. Dörtlü takrir Türk demokrasi tarihinde önemli aşamalardan birisi olarak değerlendirilmektedir. Dörtlü Takrir, Türkiye'nin çok partili siyasal yaşama geçmesinde temel görevlerden birisini ifade eder. Zira, 6 Ocak 1946 tarihinde kurulan Demokrat Partinin kurucularını dörtlü takrir bir araya getirmiştir (Tuna, 2015:203).

kullanıldı. DP 1950 seçimlerine göre oylarını artırmış, CHP ise oy kaybetmişti. Meclise giren siyasi partilerden DP oyların 57,6'sını ve CHP de 35,4 oranında oy almıştır (Yılmaz, 2010:546).

Türkiye'de 1957 seçimleri öncesinde ülkedeki en güçlü parti konumunda olan siyasi kuruluş DP'dir. Dönem itibarıyla muhalefet partilerinden birisi olan CHP dışında muhalefeti genelinde ekonomik sıkıntılar ve özgürlükler meselesi üzerinde dururken yine de somut çözümler üretmekten uzak bir görünüm sergilemektedir. En güçlü muhalefet partisi CHP olmakla birlikte tek parti döneminin sıkıntıları halk tarafından ciddi bir biçimde hatırlanmaktadır. 1957 seçimleri öncesinde CHP'nin en olumlu hareketi başta gazeteciler olmak üzere aydın sınıfın desteğini sağlamış olmasıdır. Bu nedenle seçimlerde DP'nin başarılı olacağı açık olmakla birlikte önemli bir oy kaybına uğramış olması ise sürpriz olmuştur. Katılım oranının önceki yıllara göre daha düşük olduğu seçimler neticesinde DP'nin oyu % 47'ye gerilemiş ancak mevcut seçim sistemi dolayısıyla 424 sandalye'ye sahip olmuştur. CHP ise 178 milletvekili çıkarabilmiştir (Bulut, 2009: 131).

Türkiye genelinde olduğu gibi Kocaeli'nde de 1950, 1954 ve 1957 yıllarında yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinin tamamında DP birinci parti olmuş ve Kocaeli'nde üç dönem halinde de bütün milletvekillerini tek başına çıkarabilen parti DP olmuştur. Yani DP, sadece birinci parti olmakla kalmamış aynı zamanda ildeki bütün milletvekillerine sahip olmuştur" denebilir. Kocaeli'ndeki seçimlerde DP'nin birinci parti olmasının temel sebeplerinden birisi iktidar partisinin seçim propagandalarının çok önemli bir etkisi olmuştur. Yerel basının verdiği bilgilere, seçimler öncesinde DP'nin yaptığı miting ve toplantılara halk büyük bir rağbet göstermiştir. Bu çalışmada seçimler boyunca CHP ve DP'nin seçim stratejileri üzerinde ciddi bir biçimde durulmuş ve bu durum yerel basın verilerinden faydalanarak ele alınmıştır (Tunç, 2016:248-259).

1.14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçimleri ve DP'nin Seçim Faaliyetleri

Türkiye'de 1950 Milletvekili Genel Seçimlerine hazırlık yapıldığı tarihlerde dinamikler açısından yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Seçimlerin hemen öncesinde Türkiye'de artık iki farklı kültürün mevcut olduğu görülmektedir. Bunlar, zayıf ama etkin bir azınlığın bürokrasiyle birlikte anılan, batılılaşmış laik kültürü ve halk kitlelerinin İslâm'la birlikte anılan yerli kültürü. 1950'li yılların başında ülke genelinde halk, bürokratların her türlü durumlarını, toplumsal değerlerini ve ekonomik statülerini dikkate alarak başka dünyalara mensup kişiler gözüyle gıptayla bakmaktadır. Adı geçen dönemde bürokratik, toplumsal statüsü en yüksek mesleklerin başında gelmektedir. Özel sektör fazla gelişemediği için, modern eğitim kurumlarında yetişen kişilerin en çok rağbet ettikleri iş, kamu görevliliğidir. Bürokrasinin yüksek toplumsal statüsü, gelir dağılımında doğal olarak

bürokratların ayrıcalıklı bir kesim olmasını sağlamaktadır. İkinci Dünya Savaşı sürecinde gıda ve diğer temel ihtiyaç maddelerinin dağıtımı ile fiyat politikalarının uygulanması konusunda, memurlara önemli yetkiler ve ayrıcalıklar tanınmıştır. Halk günlük hayatında, memurların yönettiği veya denetlediği temel mal ve hizmetlerden yararlanmak zorundadır, çünkü yaşamı için onlara bağımlıdır. Memurlara tanınan yetkiler ve olanaklar, onların toplum üzerindeki otoritesini ve baskısını artırdığı gibi, mevcut antipatinin büyümesine neden olmuştur (Yılmaz, 2010: 32-33). İşte böyle bir şartlar altında 1950 Milletvekili Genel Seçimlerine gidilmiştir. Kocaeli'nde seçimler DP ve CHP arasında çok sert bir mücadelenin yaşamasına ortam hazırlamıştır.

1950 milletvekili genel seçimleri öncesinde Kocaeli'nde 1945 yılında il ve ilçe teşkilatlarını oluşturmuş olan DP Kocaeli vilâyet örgütleri yeniden oluşturulmuş ve kaza ile ocakların başkanları değiştirilmiştir. Bu kapsamda, 22 Ocak 1950'de Akyazı kongresi yapılmış ve ilçe başkanlığına İdris Çavdar getirilmiştir. Bunun gibi, Hendek'te Mehmet Yılmaz ve Geyve'de Hikmet Gül DP İlçe Başkanlıklarına seçilmiştir (Hürsöz, 22 Ocak 1950, No: 18). Ayrıca Geyve'de yönetim kurulu tümüyle lağvedilmiş ve yeni heyette Mehmet Boncukçu, Mehmet Bağcağız, Neşet Er, Osman Erkaya ve Tefvik Akıncı yer almıştır (Hürsöz, 22 Şubat 1950, No: 49). Bu kazalar gibi Adapazarı, Karamürsel, Gölcük, Kandıra ve Gebze'de de kongreler yapılmış ve ilçe başkanları da yeniden belirlenmiştir.

DP Kocaeli İl Başkanlığı 19 Şubat 1950'de yıllık kongresini yapmış ve alınan kararlar mucibince Kongre Başkanlığına Mehmet Yılmaz, İdare Heyetine Salih Kalemci, Dr. Hüsnü Türkand, Abdürrahim Karaçetin, Lütfü Tokoğlu, Yeredoğ Kişioğlu, Tefvik Falay, Dursun Erol, Cemal Tüzün ve Saadetin Yalım seçilmiştir. Seçimler sonunda Salih Kalemci'nin yerine DP Vilâyet Başkanlığına Cemal Tüzün getirilmiştir (Hürsöz, 23 Mart 1950, No: 80). Bu durum DP'nin, il örgütünü güçlendirdiği ve seçimlere ciddi bir biçimde hazırlandığı biçiminde düşünülebilir. Bu arada, 1950 seçimleri Kocaeli için ayrı bir önem taşımaktaydı (Karpat, 1996:202)³. Bunun sebebi vilâyette artan

³ Türkiye'de iktidarın ilk kez el değiştirdiği 14 Mayıs 1950 seçimleri, Türkiye'nin yakın tarihinde demokrasi açısından özel bir yere sahiptir. CHP'nin 27 yıllık iktidarını sona erdiren bu seçim, kimilerine göre "beyaz ihtilal"dir. 14 Mayıs 1950 seçimleri 16 Şubat 1950 tarih ve 5545 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunu'na göre yapılmıştır (Ülman, 1957: 59-60). Bu kanun demokratik koşullarda serbest seçimlerin yapılmasını sağlayan ilk seçim kanunudur. Kanunun getirdiği önemli yenilikler, seçimin yöntemiyle ilgilidir. 16 Şubat 1950 tarihli kanun, seçimlerin "tek dereceli" ve "liste usulü çoğunluk" sistemine göre yapılacak düzenlemeleri içermektedir. Bir seçim çevresinde seçilecek milletvekili sayısı kadar adayların belirlendiği liste usulü çoğunluk sistemi Türkiye'de 1946-1960 yılları arasında uygulanmış, 1960 yılından sonra Nispi Temsil sistemine geçilmiştir. Liste usulü çoğunluk sistemi "yönetimde istikrar" ilkesini en çok öne çıkaran sistemdir. Zira bu sisteme göre, bir seçim çevresinde en fazla oyu alan parti tüm milletvekillerini kazanmaktadır. Bununla birlikte seçmenler, partilerinin sunduğu adaylarla bağımsız adaylar arasından karma liste de düzenleyebilmektedirler. Bu durum liste usulü çoğunluk sisteminin bir başka yararındır. Ayrıca kanunun 35. maddesinin 1. fıkrasıyla da "bağımsız" adayların siyasi parti listelerinde yer almalarına olanak tanınmaktadır. Nitekim 1950 seçimlerinde 6 milletvekili bağımsız olarak DP listesinde yer almıştır.

nüfusa bağlı olarak milletvekili sayısının da yükselmesi idi. Daha önceki seçimlerde sadece 9 milletvekili ile temsil edilen Kocaeli, bu tarihten itibaren 11 milletvekili ile TBMM’de yer alma hakkını elde etmiştir (Türk Yolu, 2 Mart 1950, No: 3496).

1950 Milletvekili Genel Seçimlerinden önce seçimlere katılacak partiler, milletvekili adaylarını belirlemek için namzet olmak isteyen kişilerin müracaatlarını almıştır (BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0 Yer No: 309.1262.1). Başvuru işlemleri bittikten sonra DP Kocaeli İl Başkanlığı, kapsamlı bir inceleme yapmış ve milletvekili adaylarını tespit etmiştir. Aday belirleme işlemlerinden sonra DP’nin şu kişilerden oluşmuştur: General Saim Önhan (Emekli Tümgeneral, DP Eski Müfettişi), Dr. Ethem Vasaf Akan (Sinir Hastalıkları Uzmanı), Salih Kalemci (Çiftçi, DP İl Başkanı), Dr. Hüsnü Türkant (Başhekim), Mümtaz Kavalcıoğlu (Tüccar), Dr. Ziya Atıf (Dâhiliye Hastalıkları Uzmanı), Dr. Ekrem Alican (Tüccar), Mehmet Yılmaz (Müteahhit, DP Hendek İlçe Başkanı), Yeredoğ Kişioğlu (Avukat), Lütfü Türkoğlu (Avukat), Hamdi Başak (Tüccar) ve Kemal Tüzün (Tüccar) (Tuncer, 2010: 284, 351; Türk Yolu, 11 Nisan 1950, No:3530, Hürsöz, 27 Nisan 1950, No: 29). Adı geçen kişilerden de anlaşılacağı üzere parti teşkilatı tarafından Kocaeli milletvekilliği için genelde eğitim seviyesi ve mevki yüksek kişiler namzet gösterilmiştir. Bu da DP’nin seçimleri kazanmasında etki etmiş olabileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

DP Kocaeli İl Teşkilatları, adaylarını seçim kuruluna verdikten sonra seçim propagandalarına başlamıştır. Bu sıralarda partiye çok sayıda yeni katılımlar da olmuştur. İştirak edenler arasında başta tanınmış doktorlardan Adapazarı’ndan Ziya Atıf olmak üzere Halim Karalı, Akif Sarıyıldız, İsmail Burucak, Muharrem Gül, Nurettin Efe, Şaban Yaman, Şaban Kıvanç, Hulusi İspir, Cafer Canbay, Osman Ergünç, Raif Bayrak, Mehmet Emin, Mustafa Gökyar, Lütfü Elçin, Muazzez Elçin, Bahriye Elçin, Selim Yavalar, Ahmet Yavalar, Faik Ertürk ve Talip Kahvecioğlu gibi İzmit’te tanınan ve saygı duyulan kişiler yer almıştır (Hürsöz, 23 Nisan 1950, No: 27). Bu durum sayesinde yani DP’ye önemli kişilerin geçmeleri ile partinin çok daha güçlü hale gelmesine ortam hazırlamıştır şeklinde değerlendirilebilir.

1950 Milletvekili Genel Seçimleri kapsamında DP Kocaeli İl Teşkilatı, vilâyet genelinde birçok miting ve toplantı yapmıştır. Bu mitinglerden birisi 27 Ocak 1950’de büyük bir katılım ile Karasu’da gerçekleştirilmiştir (Türk Yolu, 2 Şubat 1950, No: 5472). Aynı tarihlerde Akyazı’da da bir miting yapılmış ve katılım beklenenden yüksek olmuştur. Bunun dışında İzmit, Kandıra, Gölcük, Gebze ve Karamürsel kazaları ile bazı bucaklarda da mitingler tertip edilmiş ve bilhassa Hereke Mitingine yüksek ilgi gösterilmiştir (Hürsöz, 6 Mayıs 1950, No: 39). Hususiyile Adapazarı’ndaki mitinge 10.000’den fazla kişi iştirak etmiştir (Hürsöz, 10 Mayıs 1950, No: 41).

Kocaeli yerel basınının verdiği bilgilere göre, 1950 Milletvekili Genel Seçimlerinden önce Kocaeli'nde DP'liler ile CHP'liler arasında çeşitli nedenlerden dolayı birtakım sıkıntıların yaşandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu tartışmalar içerisinde en çok dikkat çeken Gebze'nin Darıca nahiyesinde DP'li Tahir Kavala ile CHP'li Cavlak ailesi arasındaki mücadeledir. Özellikle burada iki önemli ailesi arasındaki söz konusu huzursuzluk, ticari hayata da yansımış, esnaf arasında sıkıntılar yaşanmıştır. Ancak Kavalalıların kazada yeni ve büyük bir camii yapmaları dengeleri değiştirmiştir. Tahir Kavala tarafından yaptırılan Kavala Camisi'nin açılışı DP'lilerin şovuna dönüşmüş ve yüksek katılım olmuştur (Kolcuoğlu,2013: 383-384). Bu durum, DP'nin Gebze'de etkili parti konumuna geldiği biçimde değerlendirilebilir. Zira seçimlerde DP'nin seçimde burada birinci parti olması, bunun en bariz örneği şeklinde yorumlanabilir.

Yukarıda detaylı bir biçimde izah edildiği üzere, , 1950 Milletvekili Genel Seçimleri 14 Mayıs 1950'de yapılmıştır (Aydın Tarihi, 14 Mayıs 1950, <http://ayintarihi.com>). Seçimler sonucunda DP'den 408 kişi milletvekili olmuştu (Aydemir, 2011: 491).Seçimlere katılım ve ilgi bakımından Kocaeli, Türkiye genelinde birinci sırada yer almıştır. Zira Kocaeli'ndeki katılım % 91,4'di ve vilâyette en yüksek oy alan parti DP'ydı. Seçimler neticesinde vilâyetteki oyların 59,2'sini DP almış ve 11 milletvekilinin tamamını tek başına çıkarmıştır. Yani DP'nin aday gösterdiği bütün milletvekilleri seçilmiştir. Buna göre milletvekilliğine seçilen Dr. Ethem Vasaf Akan, Ekrem Alican, Ziya Atıf, Hamdi Başak, Salih Kalemci, Mümtaz Kavalcıoğlu, Yeredoğ Kişioğlu, Saim Önhan, Lütfi Tokoğlu, Hüsnü Türkand ve Mehmet Yılmaz 22 Mayıs 1950'de seçim mazbatalarını alarak TBMM'de göreve başlamışlardır (BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0 Yer No: 172.688.1; TBMMTD, Dönem 9, c. I (22 Mayıs 1950), s.7).

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ve Kocaeli yerel basınından elde edilen veriler ışığında 1950 Milletvekili Genel Seçimleri ile birlikte Kocaeli'nde yeni bir dönem başlamıştır. Cumhuriyet'in kuruluşundan beri ülke genelinde olduğu gibi tek parti tarafından temsil edilen vilâyete, bu seçimlerden sonra başka yeni bir siyasi oluşum olan DP tarafından temsil edilmeye başlanmıştır. Ayrıca bu seçimlerde DP'nin Kocaeli'nden birinci parti çıkması vatandaşların eski iktidar partisinden uzaklaştıklarını ve yeni bir parti istedikleri biçiminde düşünülebilir.

1950 Milletvekili Genel Seçimlerinden istediği sonuçla ayrılan DP'nin Kocaeli il başkanı değişmiştir. Seçimlerden hemen sonra il kongresi yapılmış ve kongreden sonra mevcut başkan Cemal Tüzün'ün yerine Sefer Göksel seçilmiş ve başkan yardımcılığına Dursun Erol getirilmiştir. Yeni başkanın öncülüğünde İzmit'in bütün mahallerinde seçim büroları kurulmuş ve çalışmalar buralarda yürütülmeye başlanmıştır. 14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçimlerinden büyük bir başarı elde eden DP Kocaeli İl Teşkilatı, bu

tarihten itibaren 1954 milletvekili genel seçimleri için hazırlıkların büyük bir çalışma yürütmeye başlamıştır (Yücel; 2001:105; Eroğul, 2013: 86)⁴.

2. 2 Mayıs 1954 Milletvekili Genel Seçimleri Ve DP'nin Seçim Faaliyetleri

2 Mayıs 1954 tarihinde gerçekleştirilen Milletvekili Genel Seçimleri, 1950 seçimlerinden zaferle çıkan DP'nin ilk kez iktidar partisi olarak girdiği CHP'nin de ilk kez muhalefet partisi olarak katıldığı seçimlerdir. Bu seçimler dolayısıyla seçimlere katılan halk, söz konusu durum nedeniyle iktidardayken icraatlarını gördükleri iki parti arasında bir seçim yapma durumunda kalmışlardır. DP'nin seçim çalışmalarında dört yıllık iktidarı döneminde yapmış olduklarını anlatırken milli irade kavramı bilhassa ön planda tutulmuştur. Buna karşılık 27 yıllık iktidarından sonra muhalefete düşen ve muhalefette dört yıl boyunca kalan CHP ise pahalılığın arttığı gibi sorunları gündeme getirirken özellikle Petrol ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunları üzerinden Türkiye'nin bağımsızlığının tehlikede olduğundan hareketle bir rejim sorunu üzerine vurgu yapmaktadır. CHP, bunun dışında ilk kez Meclis'i denetleyecek, egemenliğin kullanımında Meclis'ten başka kurumlara da yer verecek bir bürokratik mekanizma olarak Anayasa Mahkemesi'ni kurmaktan bahsetmektedir. 2 Mayıs 1954 Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda DP, yeniden birinci parti olmayı başarmıştır. Seçimlerden sonra yeniden iktidara gelen DP, hâkimiyetin bütünüyle hükümet tarafından kullanılabilceği anlayışı doğrultusunda hareket etmiştir. CHP'de ise seçim yenilgisi partinin politikalarının hatta genel başkanını yeniden değerlendirmesine yol açmıştır (Ensar: 2010:541).

1950 Milletvekili Genel Seçimlerinde olduğu gibi 1954 seçimlerinde de Kocaeli'nde DP ve CHP arasında ciddi çekişmelerin yaşandığı açık bir biçimde görülmektedir. Seçimlerden önce Kocaeli'nde DP Gençlik Heyeti kurulmuştur. Teşkilatın ilk müteşebbis heyetinde Sadun Atıg, Nurhayat Özemek, Özdoğan Tüzer, Rıfki Sürel, Burhan Erkinay, Hasan Erkan, İsmail Ok yer almıştır. Müteşebbis heyet kurulduktan sonra heyette yer alanların görev alanları belirlenmiştir (Bizim Şehir, 27 Şubat 1954, No: 544). Aynı

⁴1954 Seçimleri, Başbakan Menderes'in DP grup toplantısında 2 Mayıs 1954'te yapılmasını önermesi üzerine 12 Mart 1954 günü TBMM'de seçimlerin bu tarihte yapılmasına karar verilmiştir. Bu arada seçim yasalarında yapılan değişikliklerle bazı aksaklıklar düzeltilmiş ve seçim tutanaklarının onaylanması TBMM'den alınıp Yüksek Seçim Kurulu'na verilmiştir. Bu seçimlere 4 parti katılmıştır: DP ve CHP bütün illerde, CMP 40 ilde ve TKP 19 ilde seçimlere katılmıştır. Seçimlerde milletvekili adaylığı için partilere rekor sayıda başvuru yapılmıştır. Sadece DP ve CHP'ye 14.000 müracaat yapılmıştır. DP aday tespitini 28 Mart 1954'te yapmıştır. Listede, DP'li 260 milletvekili yer alırken, yeni isim sayısı 281'i bulmuştur. 1950 seçimlerinde 12 kişi iki ilden adaylık koymuşken, 1954 seçimlerinde bu sayı 4'e inmiştir. Partinin dört kurucusu dışında iki ilden birden aday olan başka kimse yoktu. İktidarda olan parti listelerinde 11 isim de bağımsız aday olarak yer almıştır. Bu seçimde DP listesinde: Orgeneral Nuri Yamut, Hikmet Bayur, Behçet Uz, Nuri Demirağ, Lütfi Kırdar, Ahmet Tekelioğlu, Rauf Onursal, Ord. Prof. Kara Kemal gibi tanınmış simalar da yer almıştır.

tarihlerde DP Kocaeli Gençlik Kolları Teşkilatı, faaliyet alanını genişleterek bütün kazalarda örgütlerini kurmuştur. Ayrıca 1954 yılı mart ayı itibarıyla DP'nin il ve ilçe toplantılarına Gençlik Heyeti temsilcileri de katılmaya başlamıştır (Bizim Şehir, 30 Mart 1954, No: 570). Seçimlerin hazırlık döneminde gençlerin de aktif bir şekilde görev alması önemlidir, zira bu durum partilerin gençlere önem verdiği şeklinde değerlendirilebilir.

Kocaeli milletvekili adaylarını belirlemek amacıyla DP Kocaeli Başkanlığı, il genelinde aday yoklamaları yapmıştır. Adayları tespit edip İl Seçim Kurulu'na tam tarihinde teslim etmek amacıyla 1954 yılı mart içerisinde il ve ilçe teşkilatlarında kapsamlı faaliyetler yürütülmüş ve adaylar belirlenmiştir. Kocaeli il merkezi ve ilçe teşkilatlarında yapılan kapsamlı aday yoklamaları sonucunda DP'nin adaylarının şu kişilerden mürekkep olduğu görülmektedir: Ziya Atığ, Ekrem Alican, Turan Güneş, Selami Dinçer, Sefer Göksel, Cemal Tüzün, Saadettin Yalım, Nüzhet Akın, Hamdi Başak, Kazım Meriç ile NüzhetUnat olmuş ve sonradan bu kişilere Kazım Meriç ile Hamza Osman Erkan da dâhil edilmiştir (Bizim Şehir, 13 Nisan 1954, No: 582). Ayrıca DP'nin namzetleri arasında iki kadın aday da yer almıştır. Bunlardan birisi Dr. Zahide Yaşın ile öteden beri parti içinde aktif biçimde görev alan ve iyi bir hatip olduğu bilinen Hatice Arısoy'dur. Ancak söz konusu bu iki aday milletvekili adayı gösterilmemiştir (Türk Yolu, 24 Mart 1954, No: 4747). Adaylar arasında kadınların yer alması ve partide etkin bir şekilde vazife ifa etmesi, DP'nin parti işlerinde kadınları ön plana aldığı şeklinde anlaşılabilir.

Kocaeli yerel basınından birisi olan Bizim Şehir gazetesine göre, aday belirleme işlemleri tamamlandıktan hemen sonra DP Kocaeli İl Başkanlığı, il genelinde kapsamlı bir seçim çalışması yürütmüştür. Bizim Şehir'e göre, özellikle bütün ilçe ve kasabalarda miting ve toplantılar yapıldığı ve bunlara büyük bir ilginin gösterildiği anlaşılmaktadır. 2 Mayıs 1954'te yapılan milletvekili seçimlerinde Türkiye genelinde katılım beklenenden fazlaydı, ayrıca Kocaeli'ndeki katılım oranı Türkiye ortalamasının çok üstünde yer almıştır. Bu seçimlerde DP, Kocaeli'ndeki oy sayısını arttırmış ve CHP'den 60.000 fazla oy almış ve vilâyetin bütün milletvekillerini 1950'deki seçimler gibi tek başına çıkarmıştır (Bizim Şehir, 4 Mayıs 1954, No: 600).

2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimleri neticesinde 1950 seçimlerinde 11 milletvekili çıkaran Kocaeli, bu seçimlerde milletvekili sayısını bir kişi arttırmış ve 12'ye çıkarmıştır (BCA, Fon Kodu: 030.10.0.0 Yer No: 78.515.6). Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi verilerine göre, seçimleri kazanan DP'nin adaylarından Ziya Atığ, Ekrem Alican, Turan Güneş, Selami Dinçer, Sefer Göksel, Cemal Tüzün, Saadettin Yalım, Nüzhet Akın, Hamdi Başak, Kazım Meriç, NüzhetUnat ile Hamza Osman Erkan, mazbatalarını alarak 14 Mayıs 1954'te TBMM'de çalışmalara katılmaya katılmıştır (BCA, Fon Kodu: 030.10.0.0 Yer No: 78.515.5; TBMMTD, Dönem 10, c. I (14 Mayıs 1954), s.4). Böylelikle DP 1950 ve 1954 milletvekili genel seçimlerinde Kocaeli'nde en çok oy alan parti olarak her iki dönemde de

TBMM’de vilâyeti tek başına temsil etmiştir. Bu durum İzmitlilerin DP’ye güçlü ve istikrarlı destek verdikleri şeklinde değerlendirilebilir.

2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimleri sonrasında DP Kocaeli İl Başkanlığı, vilâyet genelinde bütün kaza ve bucaklarda yıllık kongrelerini yapmış, örgütlerini yenilemiştir. Bilhassa 1955 yılı vilâyet kongresinde yönetimi ile ilgili önemli kararlar alınmış, partinin daha da güçlendirilmesi ve diğer seçimlerde de başarılı sonuçlar elde edilmesi için birtakım düzenlemeler yapılmıştır (Bizim Şehir, 8 Nisan 1955, No: 883). Kocaeli’ndeki gazetelerin verdiği bilgilere göre ise, DP Kocaeli İl Başkanlığı, bazı dönemlerde hem kongre çalışmaları hem de birtakım açılışlar için Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile Başbakan Adnan Menderes’i davet etmiştir. Nihayet böyle bir davet sonrası Cumhurbaşkanı ile Başbakan, 6 Eylül 1955’te İzmit’e gelmiş ve çeşitli etkinliklerde bulunmuştur (Yeni Sabah Gazetesi, 7 Eylül 1955). Bunun gibi parti önde gelen isimleri ile devlet erkânı zaman zaman Kocaeli’ne gelmiştir.

DP döneminde ülkede idari alanda birtakım düzenlemelerin ve yeniliklerin yapıldığı görülmektedir. Adıyaman’ın il ve Kırşehir’in de ilçe yapılması gibi. Bu kapsamda Kocaeli’nde idari alanda bazı değişiklikler vardır. 1954’te idarî düzenlemeler kapsamında yeni bir vilâyet oluşturulmuş ve Sakarya olarak adlandırılmıştır. Kocaeli’nin Adapazarı, Karasu, Hendek, Geyve ve Akyazı kazaları bu yeni vilâyete bağlanmıştır. Böylece Kocaeli’nin nüfusu yarı yarıya azalmış ve milletvekili sayısı da altıya düşmüştür. Bu durumdan dolayı vilâyette 1957 milletvekili genel seçim hazırlıkları, sadece İzmit, Karamürsel, Gebze ve Kandıra kazaları ile sınırlı kalmıştır. Bu durum, Kocaeli’ndeki milletvekili sayılarını etkilemiş ve 12 milletvekili ile temsil edilen Kocaeli, bu tarihten itibaren sadece 5 milletvekiline sahip olmuştur. Dolayısıyla da Kocaeli’nde 1957 seçimlerine gidilirken partiler, sadece beş milletvekili için mücadele etmek zorunda kalmışlardır.

3. 27 Ekim 1957 Milletvekili Genel Seçimleri ve DP’nin Seçim Faaliyetleri

1957 Milletvekilleri Genel Seçimleri öncesinde DP Hükümeti tarafından idari alanda yapılan yukarıda ifade edilen düzenlemeler ciddi tartışmaların oluşmasına yol açmıştır. Başta CHP olmak üzere bütün muhalefet partileri, bu durumu sert bir biçimde eleştirmiş ve hükümetin bu düzenlemeleri keyfi olarak yaptığını belirtmişlerdir. Bunun dışında 1957 Milletvekili Genel Seçimlerinin muhalefet partileri için en büyük propaganda mevzusu; hayat pahalılığı, karaborsa gibi ekonomik sıkıntılar vb. konular olmuştur. Dönem itibarıyla CHP Genel Başkanı ve Ana Muhalefet Lideri olan İsmet İnönü, 12 sene geçmesine rağmen DP’nin hala demokrasiyi tesis edemediğini ve ekonomiyi düzeltmediğini vurgulayarak hükümeti plansızlık davranmakla itham etmiştir. Hükümetin bu ekonomik çıkmazdan, muhalefet yıllarındayken eleştirdiği CHP iktidarının spekülasyonları ve karaborsayı

önlemek için sert yaptırımları ön gören kanunlara sarıldığı görülmektedir. Nitekim 6 Haziran 1956'da Milli Korunma Kanunu'nu tekrar yürürlüğe koyan hükümet ekonomiyle ilgili sert tedbirler almak zorunda kalmıştır. Fabrika, yol, köprü, kanalizasyon ve baraj gibi büyük sermaye gerektiren yatırımlar yüzünden devlet sermaye sıkıntısı çekmekteydi. Bunun dışında beklenen dış yardım ve kredilerin alınamaması, iklim şartlarının kötü gitmesi bunun sonucunda üretimin düşmesi ve fiyatların artması, hükümeti sadece ekonomik alanda değil; her alanda sert tedbirler almaya zorlamıştır (Özküçük, 2012:103-104). Bu da doğal olarak 1957 Milletvekili Genel Seçimlerinin DP için çok zor geçmesine yol açmıştır biçiminde yorumlanabilir. İşte, DP böylesi bir ortamda seçimlere girmiştir. Seçim yarışının son derece zorlu geçtiği vilâyetlerden birisi de Kocaeli olmuştur.

1957 yılında Kocaeli'nde yayınlanan gazetelere göre, 1957 yılı milletvekili genel seçimleri hazırlık döneminde DP'nin Kocaeli İl Başkanlığını Ömer Cebeci yapmaktaydı. Bu dönemlerde vilâyet teşkilatı, seçim faaliyetleri doğrultusunda il merkezi ile kaza ve bucaklarda komiteler kurmuş ve bu komiteler köy ve kasabalarda seçimler için faaliyet yürütmüştür. Ayrıca seçimlerde daha fazla görev almak isteyen Gençlik Heyeti tarafından yeni ocaklar kurulmuştur. Önceleri sadece kaza ve bucak merkezlerinde birimlerini kuran DP Gençlik Kolları Başkanlığı, 1957 yılı itibariyle en küçük birimlere kadar örgütlenmiştir. Bu yeni yerlerden birisi Hereke Gençlik Teşkilatı'dır (Demokrat Kocaeli, 29 Eylül 1957, No: 1702). Böylece DP, Kocaeli genelinde her tarafta teşkilatlanmıştır. İktidar partisinin bütün seçimlerde başarılı sonuçlar elde etmesinde bu yapılanmanın mühim bir etkisi olduğu değerlendirilmektedir.

Seçim çalışmaları kapsamında DP Kocaeli İl Teşkilatı, yoğun bir propaganda sürecine girmiştir. Bu kapsamda, 1957 yılı Kasım ayı içerisinde büyük bir kalabalık kitlesinin katılımıyla İzmit Cedit Merkez Mahallesi'nde Gençlik Heyeti Kongresi yapılmıştır. Bu durumla ilgili olarak Demokrat Kocaeli Gazetesi'ne göre, partiye desteği arttırmak gayesiyle DP Kocaeli milletvekillerinden Saadettin Yalım, DP İl Başkanı Ömer Cebeci, Süreyya Sofuoğlu ile Gençlik Heyeti Başkanı Ercüment Akalın da kongreye katılmıştır. Özellikle Saadettin Yalım bir konuşma yapmış ve kalabalık tarafından çok alkış almıştır (Demokrat Kocaeli, 1 Ekim 1957, No: 1705). Kongreden sonra partili gençler, vilâyetin her tarafını gezerek kapsamlı propaganda çalışmalarında bulunmuş ve vatandaşlar tarafından ilgiyle karşılanmışlardır (Demokrat Kocaeli, 5 Ekim 1957, No: 1707).

Demokrat Kocaeli gazetesine göre, 1957 Milletvekili Genel Seçimlerinden istenilen neticeye ulaşmak gayesiyle DP İl ve ilçe başkanları, seçimleri kazanmak ve halk ile yakın temas kurmak amacıyla idarelerinde bulunan bütün ocak ve nahiyelerde toplantılar düzenlemiştir. Özellikle bu mitinglerin sonunda Gölcük HP İlçe Başkanlığından birçok kişi partisinden ayrılarak DP'ye geçmiştir (Demokrat Kocaeli, 4 Ekim 1957, No: 1706). Bu

durum iktidar partisinin halen güçlü olduğu ve vatandaşlar tarafından desteklendiği biçiminde düşünülebilir.

Seçimlere az bir zaman kala DP Kocaeli İl Başkanlığı tarafından 5 Ekim 1957'de seçimlerle ilgili son değerlendirmeleri yapmak için DP Vilâyet Başkanlığında bir toplantı yapılmıştır. Çoğunluğunu köylülerin oluşturduğu bu toplantıda Kocaeli milletvekillerinden Saadettin Yalım, Cemal Tüzün ve DP İl Başkanı Ömer Cebeci birer konuşma irat etmiştir. Toplantıda ilk sözü alan Saadettin Yalım muhalefet partilerini eleştirmiştir. İkinci olarak konuşan bir diğer kişi de 1946 yılından 1957 yılına kadar DP'nin geçirdiği süreç hakkında konuşmuş ve partiyi köylülere anlatmıştır. Hastalığı nedeniyle konuşamayan Cemal Tüzün'ün yerine Yusuf Osman söz almış ve adı geçen kişi DP'nin dini kimliği hakkında bilgiler vererek izleyiciler üzerinde önemli bir etki bırakmıştır (Demokrat Kocaeli, 5 Ekim 1957, No: 1707).

Milletvekili seçim çalışmalarını daha da kolaylaştırmak ve daha çok seçmene ulaşabilmek amacıyla seçimlerden önce DP Genel Sekreterliği tarafından Kocaeli'ne 2 adet jeep gönderilmiştir. Bu jeepler seçim gezilerinde kullanılmıştır. Bu tarihlerde seçim faaliyetleri doğrultusunda DP Karamürsel ve Halidere'de birer toplantı yapmış ve bu toplantılara ilgi gösterilmiştir (Hürsöz, 3 Ekim 1957, No: 2597).

1950 ve 1954 Milletvekili Genel Seçimlerinde olduğu gibi 1957 seçimleri için de Kocaeli merkez ve ilçelerinde ciddi bir aday yoklaması süreci yaşanmıştır. Uzun ve kapsamlı aday yoklama süreci neticesinde DP Kocaeli Başkanlığı 9 Ekim 1957'de milletvekili adaylarını belirlemiştir. Belirlenen adaylar şu kişilerden oluşmaktadır: DP'nin kurucularından ve TBMM Başkanı Refik Koraltan, Cemal Tüzün, Saadettin Yalım, Ömer Cebeci, Nüzhet Unat ve Dursun Erol'dur. Bizim Şehir Gazetesi'ne göre partinin adayları vatandaşlar tarafından beğenilmiş ve özellikle Refik Koraltan'ın aday gösterilmesi büyük bir ilgiyle karşılanmıştır (Bizim Şehir, 8 Ekim 1957, No: 1652). Adı geçen kişilerden de anlaşılacağı üzere DP, nüfuzlu kişileri namzet göstermiştir. Bu da partinin tekrar seçimleri kazanmasında etki yapmıştır biçiminde değerlendirilebilir.

Devrin basınına göre, seçim çalışmaları kapsamında Kocaeli'nde sadece İl Teşkilatı ya da Gençlik Kolları Başkanlığı değil; aynı zamanda DP Kocaeli Kadın Kolları Başkanlığı da ciddi bir seçim faaliyeti yürütmüştür. Bu dönemlerde DP Vilâyet Kadın Kolları Başkanlığını Jale Bora yapmaktaydı. Seçim çalışmaları kapsamında Kadın Kolları Gölcük İlçesi'nde kapsamlı bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda Başkan Jale Bora dışında, Nurten Morsan, Necibe Karalı, Seher Erevli, Mualla Kanbay, Leman Canfer ve Nazife Erkand da hazır bulunmuştur. Kadın kolları, hususiyle İzmit ve Gölcük dışındaki diğer kazalarda da toplantılar yapmıştır (Demokrat Kocaeli, 9 Ekim 1957,

No: 1710). Bu durum, kadınların seçimlerde aktif olarak görev aldıkları şeklinde düşünülebilir.

1957 Milletvekili Genel Seçimleri kapsamında sadece il merkezinde değil; Kocaeli ilçelerinde de seçim faaliyetleri yürütülmüş ve bu işlemlerden bizzat DP Kocaeli milletvekilleri sorumlu olmuşlardır. Bu bağlamda, DP Vilâyet Teşkilatı, Kandıra'da büyük bir miting tertip etmiş ve bu mitinge binlerce kişi katılmıştır. Bahsi geçen mitingde Kocaeli milletvekillerinden Cemal Tüzün, Saadettin Yalım, Dursun Erol ve İl Başkanı Ömer Cebeci birer konuşma yapmıştır. Bu arada partiye yeni katılanlar DP Cedit Şubesi'ne üyelik talebinde bulunmuşlardır. Cedit Mahallesi dışında Merkez Çukurbağ Ocağı'na da birçok yeni üyelikler vardı. Aynı tarihte CHP Yassıbağ Ocak Divanı Başkanı Hazım Fidan partisinden istifa ederek DP'ye katılmıştır (Demokrat Kocaeli, 16 Ekim 1957, No: 1716). Bu dönemde iktidar partisine katılımlar arttıkça Kocaeli'ndeki diğer partilerin seçimleri kazanma ihtimalleri azalmıştır. Seçimler öncesinde DP'ye bu şekilde katılımların bulunması, partinin vatandaşlar tarafından sevildiğinin ve desteklendiğinin göstergesidir biçiminde düşünülebilir.

Seçim faaliyeti yürütülen kazalardan birisi de Karamürsel'dir. Bilhassa seçimlerden hemen önce Karamürsel'de bir miting yapılmış ve bu mitinge 5.000 kişi katılmıştır. Karamürsel sahilini dolduran binlerce kişiye hitap eden milletvekili adayı Dursun Erol beğeni ile dinlenmiştir. Buradaki miting dışında Akmeşe, Duvanlı, Suadiye ve Oranlı'da da toplantılar yapılmıştır (Demokrat Kocaeli, 18 Ekim 1957, No: 1719). Seçim çalışmaları devam ederken DP Merkez Bucak Başkanı İsmet Durmaz istifasını sunmuş ve yerine Lütfü Gönenç atanmıştır (Demokrat Kocaeli, 16 Ekim 1957, No: 1716).

DP İl Başkanlığı, Gençlik Kolları Başkanlığı ve Kadın Kolları Başkanlığı tarafından seçimlerden hemen önce en kapsamlı miting merkez kaza olan İzmit'te gerçekleştirilmiştir. Bu mitinge büyük bir ilgi olmuş ve yaklaşık olarak 15.000 kişi iştirak etmiştir. Burada Kocaeli milletvekili adayı ve TBMM Başkanı Refik Koraltan bir konuşma yapmıştır (Demokrat Kocaeli, 19 Ekim 1957, No: 1718). Refik Koraltan gibi DP'nin önemli isimlerinden birisinin Kocaeli'nde aday gösterilmesi, DP Genel Sekreterliği tarafından vilâyete önem verildiği biçiminde yorumlanmaktadır.

Milletvekili genel seçimleri 27 Ekim 1957'de yapılmış ve seçimlerde DP 48.832 oy alarak Kocaeli'nde seçimleri üçüncü defa birinci parti olarak seçimleri tamamlamıştır. DP dışında CHP 38.095 oy ile ikinci ve HP 10.777 oy ile üçüncü parti durumunda bulunmuştur (Bizim Şehir, 29 Ekim 1957, No: 1669). Seçimler sonunda DP'nin Kocaeli milletvekili adayları Refik Koraltan, Cemal Tüzün, Saadettin Yalım, Ömer Cebeci, Nüzhet Unat ve Dursun Erol seçim mazbatalarını alarak 1 Kasım 1957'de TBMM'de göreve başlamıştır (TBMMTD, Dönem 9, c. I (1 Kasım 1957), s.4).

Sonuç

DP'nin iktidarda olduğu ve DP Dönemi olarak adlandırılan dönemde Türkiye'de üç defa milletvekili genel seçimleri yapılmıştır. Bu seçimler 1950, 1954 ve 1957 Milletvekili Genel Seçimleridir. 1950 seçimlerinden önce yapılan 1946 Milletvekili Genel Seçimlerine katılan DP, az sayıda olsa da milletvekili çıkarmayı başarmış ve 1950 seçimlerine kadar CHP hükümette olduğu dönemde muhalefet partisi olarak varlığını sürdürmüştür. DP, asıl başarısını 14 Mayıs 1950 seçimlerinde göstermiş ve büyük bir başarıya imza atarak iktidara gelmeyi başarmıştır. Ülke genelinde olduğu gibi Kocaeli'nde de birinci parti olmayı başarmış ve devrin seçim sistemi gereği bütün milletvekillerine tek başına sahip olmuştur.

DP siyasi hayata atıldıktan hemen sonra birçok vilâyette teşkilatlanmasını sağlamış ve seçim faaliyetlerini yürütmüştür. DP'nin ilk teşkilatlandığı yerlerden birisi de Kocaeli'dir. Kocaeli'nin hem merkez hem de ilçelerinde teşkilatlanmasını sürdüren DP, il genelinde halk tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Kocaeli'nde güçlü bir teşkilat ağı oluşturan DP, gerek il teşkilatı gerek gençlik kolları ve gerekse de kadın kolları başkanlığı tarafından ciddi seçim faaliyetleri yürütmüş ve üç dönem halinde yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinde Kocaeli'nde birinci parti olmuştur. Bilhassa Kocaeli'nde yerel gazeteler arasında yer alan başta Demokrat Kocaeli olmak üzere Hürsöz ve diğer gazeteler, DP'nin yoğun bir biçimde propagandasını yapmışlar ve halk nezdinde de ciddi bir etkinin oluşmasına öncülük etmişlerdir. Bu şekilde Demokrat Kocaeli ve Hürsöz gazeteleri DP'nin Kocaeli'ndeki sözcüsü konumunda olmuşlardır.

Netice itibarıyla 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinde çok büyük bir farkla seçimleri kazanan DP Kocaeli İl Teşkilatı, bu seçimden sonra da faaliyetlerini aralıksız olarak sürdürmüş ve diğer seçimlerin de kazanılmasını temin etmişlerdir. Bu kapsamda DP Kocaeli İl Teşkilatları tarafından il genelinde ciddi faaliyetler yürütülmüş ve yoğun kalabalıklara hitap edilmiştir. Bu çalışmalar sırasında bilhassa DP Kocaeli milletvekilleri de yer almış ve propaganda faaliyetlerine katılmışlardır. DP'nin Kocaeli'nde başarılı olmasında ve bütün milletvekillerini tek başına çıkarmasında başta Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in vilâyete yaptıkları gezilerin de etkileri olmuştur. Netice itibarıyla DP'nin iktidarda olduğu 1950 ve 1960 arasındaki dönemi kapsayan on yıllık süreçte yapılan bütün seçimlerde DP, Kocaeli'nde birinci parti olmuştur. DP'nin düşüşe geçtiği ve güç kaybettiği 1957 Seçimlerinde Refik Koraltan'ın ilden aday gösterilmesinin DP genel merkezinin Kocaeli'ye verdiği önemi gösterdiği gibi Kocaeli halkının da bu durumu böyle algıladığı bilgi ve tespiti vardır. Bu da dönem itibarıyla Kocaeli'nde DP'ye büyük bir ilginin olduğu şeklinde değerlendirilmektedir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Aydın Tarihi Dergisi

Sürekli Yayınlar

Yeni Sabah Gazetesi

Bizim Şehir Gazetesi

Demokrat Kocaeli Gazetesi

Türk Yolu Dergisi Gazetesi

Araştırma ve İnceleme Eserleri

Aydemir, Ş.S. (2011). İkinci Adam (1938-1950) c. II, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Bulut, S. (2009). Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasal Baskılar ve Tahkikat Komisyonu, *Akademik Bakış Dergisi*, 2/4 ss.125-145.

Çağatay, B.(2007). 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları, *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 17, ss.61-75.

Çelik, Torun, E. (2016). "Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in Türk Siyasi Hayatına Etkileri", Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu, c. II, (2016), Kocaeli.

Eroğul, C. (1990). Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi), Ankara: İmge Kitabevi.

Karpat, H. Kemal (1996). Türk Demokrasi Tarihi, İstanbul: Timaş Yayınları.

Kolcuoğlu, M.K. (2013). Karye-i Darıca'dan Darıca İlçesine, İstanbul: Cinus Yayınları.

Lewis, B. (1993). Modern Türkiye'nin Doğuşu, 5. Baskı, (Çev. Metin Kıratlı), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Özküçük, A. (2012). Demokrat Parti'nin Demokrasi Söylemleri (1946-1957). Tarih Okulu, Sayı XII, ss. 95-115.

Tuncer, E. (2010). 1950 Seçimleri, Ankara: TESAV Yayınları.

Tuna, I. (2015). Işıl Tuna, verilisinin 70. Yılında Demokratikleşme Belgesi Olarak Türk Siyasal Hayatında Dörtlü Takrir, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi Journal Of Modern TurkishHistoryStudies* XV/30, ss.203-219.

Ulugün, F.Y. (2013). İzmit Esnaf ve Ticaret Tarihi, Kocaeli: KYÖD Yayınları.

Ülman, A.G.(1957). 21 Şubat 1950 Tarih ve 5545 Sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun Geçirdiği Hazırlık Safhaları, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 12/1, ss.59-73.

Tunç, B. (2016). Bilal Tunç, Demokrat Parti Döneminde Kocaeli (1950-1960), (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sakarya.

Yılmaz, E. (2010). 1950 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri ve Siyasal Sonuçları, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 1/2,ss.31-45

Yılmaz, E. (2010). 1954 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri ve Siyasi Sonuçları, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5/4, ss.541-555.

Yücel, M.S. (2001).Demokrat Parti, İstanbul: Ülku Yayınları.

